

La gestió dels llibres electrònics a la Biblioteca virtual de la UOC

MIREIA PÉREZ CERVERA, ANDER GÁMEZ DOMÍNGUEZ, PEPI CAPDEVILA
BUSTINZA, ANNA ZUÑIGA RUIZ
Serveis de Biblioteca de Suport a la Recerca
Universitat Oberta de Catalunya
mperezcerver@uoc.edu, agamez@uoc.edu, jcsab@uoc.edu,
azuniga@uoc.edu

Resum

El text que es presenta mostra com es du a terme la gestió dels llibres electrònics a la Biblioteca virtual (d'ara endavant BV) de la Universitat Oberta de Catalunya (d'ara endavant UOC). La BV posa un èmfasi especial en l'adquisició de llibres digitals per millorar l'accés als usuaris als recursos i col·leccions d'una universitat que es caracteritza per la virtualitat. El document presenta, en primer lloc, l'entorn en què s'adquireixen i s'utilitzen els llibres electrònics: s'expliquen els diferents escenaris d'adquisició en els quals es pot trobar la biblioteca i es defineixen els circuits interns que en permeten la gestió i els processos tècnics dels documents. A continuació es mostren les diferents opcions d'accés i consulta de llibres electrònics que actualment s'ofereixen des de la biblioteca i s'expliquen les anàlisis d'usos d'aquests documents. Finalment es presenten les conclusions a les quals arriba la BV sobre el nou context de llibres electrònics.

Abstract

This article shows how e-books are managed in the Virtual Library (VL) at the Open University of Catalonia (UOC). The VL places special emphasis on the acquisition of digital books to improve user access to resources and collections in a virtual university. The article first examines the environment in which e-books are acquired and used, explaining the various stages of acquisition that the library might be involved in and defining the internal circuits that facilitate the management and technical processes of these virtual documents. This is followed by a presentation of the range of options made available by the library to users wishing to access and consult the e-books and an explanation of the analysis of uses to which these documents are put. The article finishes by examining the conclusions drawn by the VL about the new context of e-books.

1 Introducció

La UOC es caracteritza per haver estat la primera universitat d'ensenyament a distància en línia de l'Estat espanyol i per ser una institució pionera en la investigació de l'aplicació de noves tecnologies d'ensenyament a les aules virtuals. En l'actualitat es considera un referent en els àmbits d'estudi de la societat de la informació i de l'aprenentatge virtual (*e-learning*). La particularitat principal de la docència rau en el fet que es realitza, en la seva totalitat, a través d'un campus virtual. El campus virtual és l'espai virtual de relació i de comunicació de la comunitat universitària, sense limitacions de temps ni d'espai, que integra tots els serveis i recursos que faciliten a l'estudiant el procés d'aprenentatge (Cervera-Farré; Vaquer-Suñer, 2010).

La BV de la UOC està integrada al campus virtual i a les aules virtuals de la universitat. La BV posa a disposició dels usuaris un ventall ampli de recursos i serveis d'informació, el catàleg, el préstec de documents, el préstec de lectors de llibres electrònics (Cervera-Biedma, [et al.], 2010), una setantena de bases de dades de subscripció, revistes electròniques i una eina de descoberta, anomenada **Summon** (<http://biblioteca.uoc.edu/cat/summon/summon.html>), que permet fer cerques globals en la totalitat dels recursos de la BV.

La virtualitat de l'entorn UOC permet a la BV introduir-se en els espais docents i d'investigació; desenvolupar accions de suport a l'aprenentatge, a la docència i a la recerca, a través de continguts i serveis diferents dels habituals, fets a mesura de les necessitats concretes de cada col·lectiu en un entorn 100 % en línia, i exercir la seva funció des de diferents llocs amb l'accés ininterromput a tots els recursos i serveis a qualsevol hora del dia o de la nit.

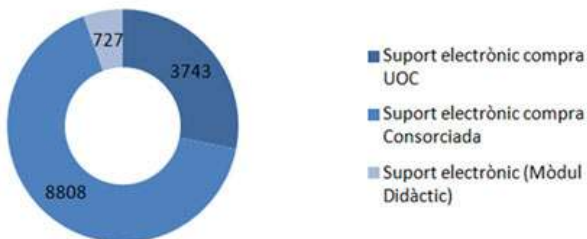
La Biblioteca a l'Aula ha estat des de la creació del campus virtual de la UOC un dels projectes més destacables de la BV, ja que s'integra en un entorn virtual d'aprenentatge i està present en totes les aules del campus. D'aquesta manera la BV de la UOC gestiona l'apartat Materials i Fonts de les aules, on es facilita: l'accés als recursos d'aprenentatge propis de la UOC (edició UOC) en multiformat (EPUB, PDF, *mobipocket*, web, audiovisual i videollibre), la bibliografia recomanada, els enllaços als recursos electrònics i als recursos documentals necessaris per a cada aula, seleccionats pel professorat en col·laboració directa amb la biblioteca. La Biblioteca a l'Aula permet la integració de la BV en espais personalitzats i facilita l'accés a recursos i serveis adequats específicament per a cada assignatura. La Biblioteca a l'Aula és una biblioteca a mida per a cada assignatura i s'integra en l'espai de l'aula virtual del campus. Cada estudiant disposa, a l'aula de cada assignatura, d'una biblioteca de l'aula, a través de la qual té accés als recursos (articles, normes, capítols, vídeos, àudios, etc.), a les fonts d'informació més generals (bases de dades, enllaços al catàleg, enllaços al cercador), al servei de **Biblioteca respon** (http://biblioteca.uoc.edu/cat/index.html?serveis/serveis01_F) i al **Repositori institucional** (<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/?locale=ca>).

Figura 1. La Biblioteca a l'Aula

La UOC és membre del **Consorci de Biblioteques de les Universitats Catalanes** (<http://www.cbuc.cat/>) (d'ara endavant CBUc), i com a tal la BV cataloga els documents al **Catàleg Col·lectiu de les Universitats Catalanes** (<http://ccuc.cbuc.cat/>) (CCUC), subscriu productes consorciadament i participa dels diferents grups de treball impulsats per la institució (Ruiz Chacón, 2005).

L'arribada del format digital en els llibres electrònics té moltes implicacions (Cordón García; Carabajo Cascón, 2012), tant pel que fa a hàbits de lectura com pel que fa a infraestructures tecnològiques i administratives. En aquesta línia, la BV ha obtingut el suport del Consell de Govern (2011) perquè prioritzi l'adquisició de documents en format electrònic i continuï així, de forma natural, el model d'aprenentatge UOC.

Figura 2. Llibres electrònics a la BV de la UOC en el primer semestre curs 2012-2013

2 Gestió dels llibres electrònics

La irrupció dels llibres electrònics a la BV ha comportat una revisió dels processos tècnics,

de forma que els circuits d'adquisició, catalogació i gestió de la col·lecció digital treballen coordinadament. A continuació, es descriuen les casuístiques i els fluxos de treball que actualment es duen a terme per a la gestió dels processos tècnics del llibre electrònic a la BV de la UOC. La biblioteca ha desenvolupat diferents documents de procediment intern (Universitat Oberta de Catalunya, 2011a) pel que fa a l'adquisició de documents electrònics i al desenvolupament de la col·lecció (Universitat Oberta de Catalunya, 2011b). Aquests documents es revisen bianualment i són de consulta interna.

Tot seguit, s'exposen els diferents apartats i passos del procés d'adquisició. En primer lloc, es mostren els diferents escenaris i models de compra en què es troba la biblioteca virtual de la UOC; a continuació, es desenvolupen els passos del tractament tècnic dels llibres electrònics, a través de la compra pròpia de la UOC o de compra consorciada, i finalment es mostren les tipologies d'accés als llibres electrònics de la BV.

2.1 Adquisicions. Escenaris i models de compra

Quan es parla de l'adquisició de llibres electrònics, abans de res s'ha de tenir en compte que el paper que juga el proveïdor en el procés de compra de llibres en format paper és important però no tant rellevant com el paper que té en els llibres de format electrònic; en aquest segon cas és imprescindible tenir un coneixement previ dels subministradors que ofereixen llibres electrònics a les institucions. La BV intenta trobar un equilibri entre les necessitats dels usuaris, les possibilitats del mercat i els recursos disponibles.

A la BV hi ha dos tipus fonamentals de proveïdors de llibres electrònics. En primer lloc, les editorials que tenen les seves pròpies plataformes de llibres electrònics i que ofereixen un accés gestionat amb la signatura de llicències i contractes. En segon lloc, els anomenats agregadors, que són empreses que faciliten l'accés als recursos electrònics publicats per diverses editorials (Price; Havergal, 2011).

L'adquisició a través del **CBUC** (<http://www.cbuc.cat/>) pot comportar avantatges en termes econòmics, en els accessos d'ús i en el fet de poder comprar partint de dades d'ús, però també pot implicar tenir títols que d'altra forma no haguessin format part del fons. La compra consorciada de títols de llibres electrònics és un dels reptes a resoldre en el futur immediat, sobretot quan es fa amb títols individuals.

En relació als continguts que ofereixen els proveïdors, a diferència dels llibres en format paper no hi ha un proveïdor únic que inclogui tot el ventall de llibres electrònics que es poden necessitar; fins i tot pot ser que alguns no estiguin disponibles per a biblioteques. Les editorials que disposen de plataforma pròpia normalment només subministren els seus títols. Els agregadors, en canvi, emmagatzemen i comercialitzen continguts d'editorials, limitats per les llicències que puguin obtenir. A més d'oferir la possibilitat de cercar des d'una única plataforma continguts de diferents editorials, l'ús d'agregadors permet signar una llicència única i fer pagaments a una sola plataforma, característiques que fan estalviar temps en la gestió d'adquisició dels documents; aquests fets faciliten l'adquisició de llibres electrònics, sobretot d'editors "petits" que no han creat la seva plataforma.

Quan un llibre està disponible en plataformes diferents, s'ha d'estudiar quina s'adequa millor a les necessitats de la BV, és a dir, si surt més a compte, per exemple, adquirir el títol directament a l'editorial o a través d'un agregador.

A l'hora d'escollir un proveïdor de llibres electrònics s'han de valorar, entre d'altres, les característiques següents:

1. el fons de títols que ofereix
2. el nombre d'editorials llicenciades en el cas dels agregadors
3. les matèries que cobreix
4. l'actualitat de les edicions
5. els formats dels títols (PDF, EPUB, HTML, DAISY, etc.)
6. les opcions de descàrrega i consulta dins i fora de la plataforma
7. el fet de tenir o no DRM¹
8. el ventall d'idiomes
9. el preu
10. les condicions de pagament
11. les condicions de les llicències i els contractes

Un cop establerts quins proveïdors poden oferir els continguts que es necessiten, cal considerar el model de compra que ofereixen. Els elements que cal tenir en compte i que representen els diferents models de compra són bàsicament (IFLA, 2013):

1. la possibilitat d'adquisició individual o per paquets
2. la compra directa a perpetuïtat o la subscripció
3. l'ús anual limitat o il·limitat
4. l'accés segons el nombre limitat d'usuaris simultanis o únic
5. la quota de manteniment de la plataforma
6. les opcions de descarregar i d'obtenir còpies del contingut
7. la possibilitat de fer préstecs interbibliotecaris
8. els formats de sortida (EPUB, PDF, HTML, etc.)

Queda clar que quan es tracta de comprar llibres en format paper, ja sigui directament a l'editorial o a través d'un proveïdor, el model de compra és únic. En canvi, tal com es mostra en els dos paràgrafs anteriors, quan es tracta de llibres electrònics hi ha més elements a tenir en compte, donades les múltiples combinacions possibles entre tipus de proveïdors i models de compra.

L'any 2002 es va realitzar a la UOC la primera adquisició de títols de llibres electrònics a través d'una subscripció consorciada de **Safari** (http://www.cbuc.cat/cbuc/fitxes_tecnicas/safari_tech_books_online). Aleshores la majoria de proveïdors no oferia l'opció d'adquirir o subscriure els títols individualment. El model dels editors d'aleshores era els paquets de revistes electròniques. Amb el pas del temps hi ha hagut canvis en la forma de subscripció i en l'adquisició de títols individuals o en paquet.

Actualment, la BV de la UOC dóna prioritat a la compra de llibres a títol de perpetuïtat i sense restriccions de **DRM** (http://es.wikipedia.org/wiki/Gesti%C3%B3n_digital_de_derechos). Només s'opta per l'adquisició de col·leccions de llibres electrònics o per models de subscripció quan els títols es consideren bàsics i el subministrador del contingut, ja sigui una editorial o un agregador, no ofereix una altra opció. Quant al pressupost, els llibres electrònics de compra a perpetuïtat passen a formar part de l'inventari d'actius fixos de la biblioteca, sota el concepte d'inversions en el pressupost assignat, mentre que les subscripcions tenen consideració de despesa. Aquest aspecte és important de considerar en la confecció dels pressupostos.

Alguns proveïdors de revistes electròniques que també tenen llibres electrònics a les seves plataformes ofereixen l'opció de revisar els títols que els usuaris han intentat consultar a text complet sense èxit (*turnways*); a partir d'aquestes dades, analitzen quins són els documents més sol·licitats per poder valorar-ne l'adquisició per part de la biblioteca, ja sigui en un paquet de llibres o títol a títol. La proporció d'inversió en llibres dedicada a la compra en format paper i electrònic és, amb data del 2012, del 65 % i el 35 %, respectivament.

La compra o subscripció de paquets tancats o definits pels proveïdors és un desavantatge perquè la biblioteca pot pagar continguts que no farà servir. Alguns subministradors permeten fer una revisió periòdica dels títols inclosos en la col·lecció subscripta i faciliten d'aquesta manera que la biblioteca en modifiqui els continguts i els adapti a les necessitats dels usuaris.

En altres casos, es permet comprar títol a títol després d'haver adquirit un nombre mínim de llibres. Aquesta col·lecció inicial és tancada o bé el proveïdor permet escollir els títols que la formen. En aquest últim cas, la biblioteca pot seleccionar títols que ja té en format paper i que en format digital milloraran l'experiència de l'usuari; a més, també es podrà utilitzar un servei de PDA² durant un període de temps i es podran comprar els títols més sol·licitats.

2.2 Gestió dels llibres electrònics: tractament tècnic

El tractament tècnic dels llibres electrònics passa per diferents processos gestionats pels responsables de diferents àmbits o serveis de la BV. Tot seguit, es descriuen aquests processos.

2.2.1 Compra UOC

Un cop s'ha rebut una sol·licitud d'adquisició, a través del mòdul d'adquisicions del programa Millennium, es tria el proveïdor més adient, es precataloga el títol i s'envia la comanda. De vegades, el subministrador del títol necessita també una comanda per separat a través del seu web. Quan es rep la notificació de l'accés, s'omple el registre bibliogràfic precatalogat amb la URL que dóna el proveïdor, es comprova que s'hi pot accedir i es fa la recepció del títol pel que fa a la comanda, sense crear ítem.

Periòdicament s'actualitza una llista creada al sistema Millennium amb les dades dels nous llibres electrònics adquirits que ja són accessibles, perquè es puguin catalogar als catàlegs del **CBUC** (<http://www.cbuc.cat/>) i de la UOC i perquè es puguin activar els diferents accessos.

Aleshores el responsable de la gestió de la **Col·lecció Digital** (http://cv.uoc.edu/UOC/a/novetats/nova_biblio/biblio3.html) du a terme l'activació dels llibres a través de les tres eines de gestió de recursos electrònics de la BV.

a) S'activa el nou títol de llibre electrònic a **SFX** ([http://en.wikipedia.org/wiki/SFX_\(software\)](http://en.wikipedia.org/wiki/SFX_(software))) (servidor d'enllaços d'ex-libris). El títol del llibre o el paquet de títols d'un proveïdor concret s'ha d'activar al servidor d'enllaços perquè es mostri al llistat A-Z de llibres electrònics i perquè s'enllaci correctament un cop localitzat a **Summon** (<http://biblioteca.uoc.edu/cat/summon/summon.html>) o a Metalib. SFX és l'eina que permet fer l'enllaç als recursos electrònics de subscripció de la biblioteca i al text complet de revistes i llibres electrònics mitjançant una tecnologia openURL. Un menú indica en cada recurs la disponibilitat o no del document a través de diferents proveïdors.

Figura 3. Diagrama del funcionament de SFX

la cerca de revistes electròniques, la cerca de llibres electrònics i la metacerca (cerca avançada sobre recursos metacercables), que permet la creació de grups de recursos. En el cas que es tracti, per exemple, d'una base de dades de llibres electrònics, cal activar el recurs a Metalib. En el cas de les plataformes, si és metacercable, s'afegirà en el grup predefinit de llibres electrònics.

b) S'activa la nova plataforma de llibres a **Metalib** (<http://www.exlibrisgroup.com/category/MetaLibOverview>) (metacercador d'ex-libris). Metalib és la primera eina de gestió dels recursos electrònics de la BV (de bases de dades, revistes, catàlegs, diccionaris, enciclopèdies, etc.) que permet la cerca simultània en diferents recursos d'informació. Aquesta eina té funcions diferents: la cerca simple i la cerca avançada, la cerca d'un recurs electrònic,

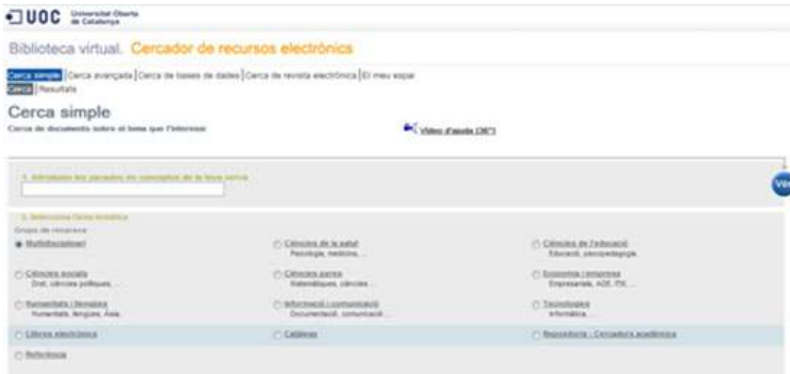

Figura 4. Cercador de recursos electrònics i cercador de llibres electrònics

c) S'activa el títol o la plataforma a **Summon** (<http://uoc.summon.serialssolutions.com/>) (una eina de descoberta, *discovery tool*, de Serials Solutions). A través d'una capa de descoberta, es fa servir una única caixa de cerca que s'executa sobre un índex unificat on hi ha el contingut (articles en revistes, bases de dades, llibres electrònics, etc.). El funcionament de Summon permet trobar contingut en totes les col·leccions de la BV amb una sola cerca. En aquest cas, aquesta opció s'ha de dur a terme tant per a llibres individuals com per a paquets. Tot i que des del moment en què un llibre està catalogat a l'OPAC de la UOC, **Summon** (<http://biblioteca.uoc.edu/cat/summon/summon.html>) el recull i, per tant, es pot recuperar en el seu cercador, si volem assegurar-nos altres funcionalitats (com recuperar alguns llibres pel títol d'un capítol) cal activar-les també aquí.

Figura 5. Cercador Summon

Paral·lelament el responsable de catalogació, mitjançant el mòdul de catalogació del programari Millennium, segueix els passos següents.

- Comprovar diàriament a Millennium la llista on automàticament s'afegeixen els llibres electrònics adquirits.

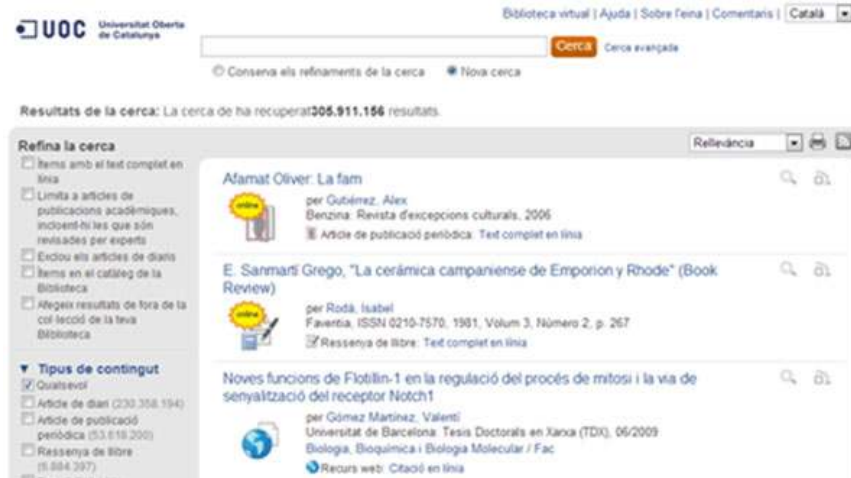

Figura 6. Mòdul de catalogació de Millennium

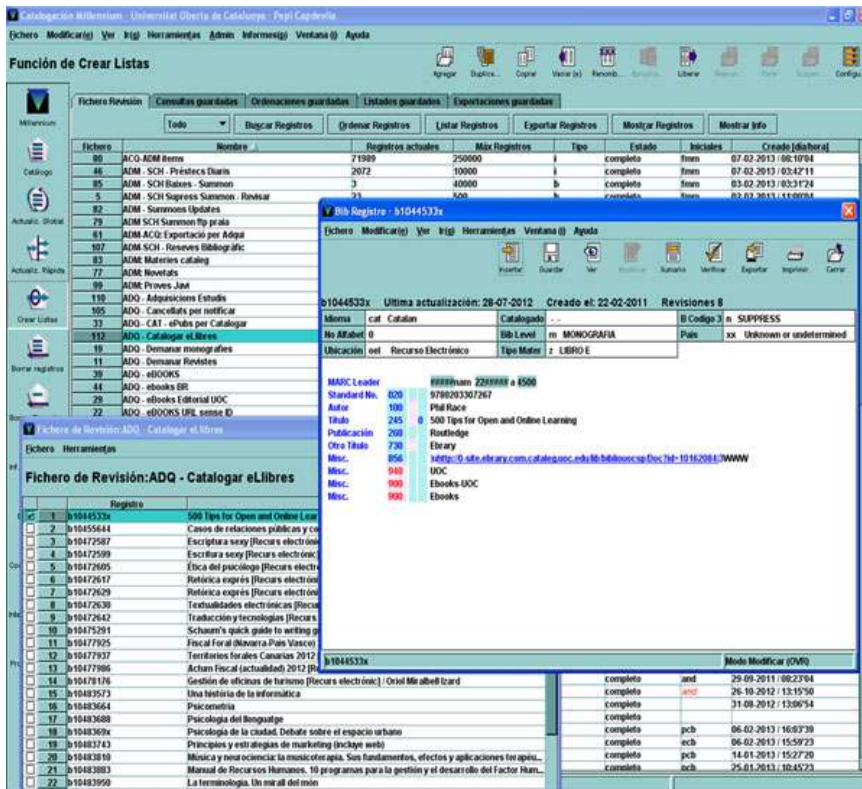
- Realitzar la catalogació —primer al **CCUC** (<http://ccuc.cbuc.cat/>) (Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya) i després al **CUOC** (<http://cataleg.uoc.edu/>) (Catàleg de la Universitat oberta de Catalunya)— seguint les pautes establertes per cada una de les institucions.

- Actualitzar la llista compartida pels departaments de col·lecció digital i catalogació. Aquesta llista serveix per verificar que tots els llibres catalogats estiguin activats a les eines de recuperació de la col·lecció digital (Metalib i **Summon** (<http://biblioteca.uoc.edu/cat/summon/summon.html>)).

Figura 7. Workflow de la gestió dels llibres electrònics adquirits per la UOC

2.2.2 Compra consorciada

El **CBUC** (<http://www.cbuc.cat/>), mitjançant els grups de treball de col·lecció digital (Relectro) i de catalogació, comunica els títols adquirits consorciadament al departament de catalogació i de gestió de la col·lecció digital de la BV, perquè iniciïn els tractaments tècnics. Pel que fa als llibres electrònics que s'han de catalogar, el programa Millennium ofereix, entre altres prestacions, la càrrega de registres

bibliogràfics en format MARC 21 de forma massiva del **CCUC** (<http://ccuc.cbuc.cat/>) al **CUOC** (<http://cataleg.uoc.edu/>) i la possibilitat de fer canvis globals de registres per adequar-los a les pautes de la UOC. També es poden realitzar altres operacions, com crear fitxers de revisió per fer llistes de registres, comprovar les adreces URL que contenen els registres bibliogràfics (URL Checker), etc.

Figura 8. Flux de la gestió de llibres electrònics adquirits o subscrits consorciadament

2.3 Accés. El llibre electrònic a la col·lecció digital de la UOC

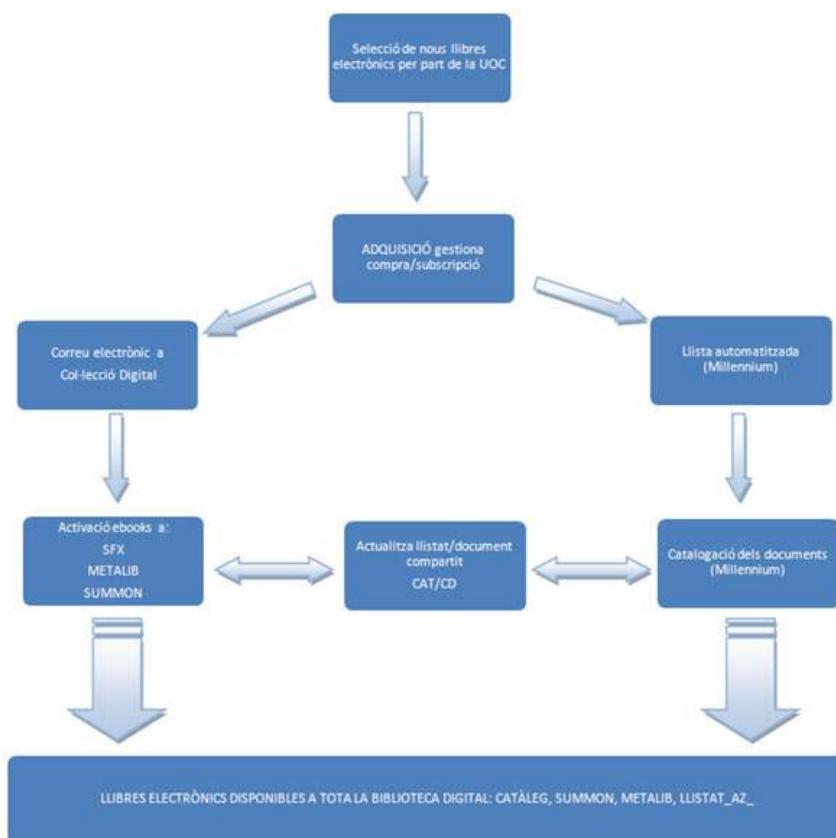
L'accés als llibres electrònics a la BV de la UOC és una qüestió que encara no està plenament resolta i sobre la qual se segueix treballant per aconseguir un punt d'accés únic. La raó principal per la qual no sempre és possible aquest punt únic d'accés és l'existència o inexistència de les funcionalitats de metacerca en els llibres electrònics que ofereix cada proveïdor.

La BV de la UOC facilita diversos punts d'accés als llibres electrònics i utilitza un sistema d'autenticació d'usuaris mitjançant la IP (a través d'un Proxy **WAM** (http://en.wikipedia.org/wiki/Web_access_management)), com a model preferent d'accés a les plataformes de llibres electrònics. També s'intenta oferir, sempre que sigui possible i com a opció prioritària, una descàrrega del document en format PDF o EPUB i prescindir, sempre que sigui possible, de solucions amb la utilització de sistemes **DRM** (http://es.wikipedia.org/wiki/Gesti%C3%B3n_digital_de_derechos).

Tot seguit, es descriuen els diferents punts d'accés per a la consulta de llibres electrònics a la BV de la UOC.

- Localitzar els llibres electrònics de compra de la UOC al catàleg de la biblioteca. A través del cercador mitjançant una cerca per paraula clau, títol, autor, ISBN o altres camps, i un filtre per la tipologia "llibre electrònic":

Figura 9. Catàleg de la UOC

- b) Realitzar una cerca amb l'eina Metalib, concretament a través del *quick set* de llibres electrònics, configurat per executar una metacerca en tots els proveïdors metacercables de llibres electrònics.

Figura 10. *Quick set* de llibres electrònics a

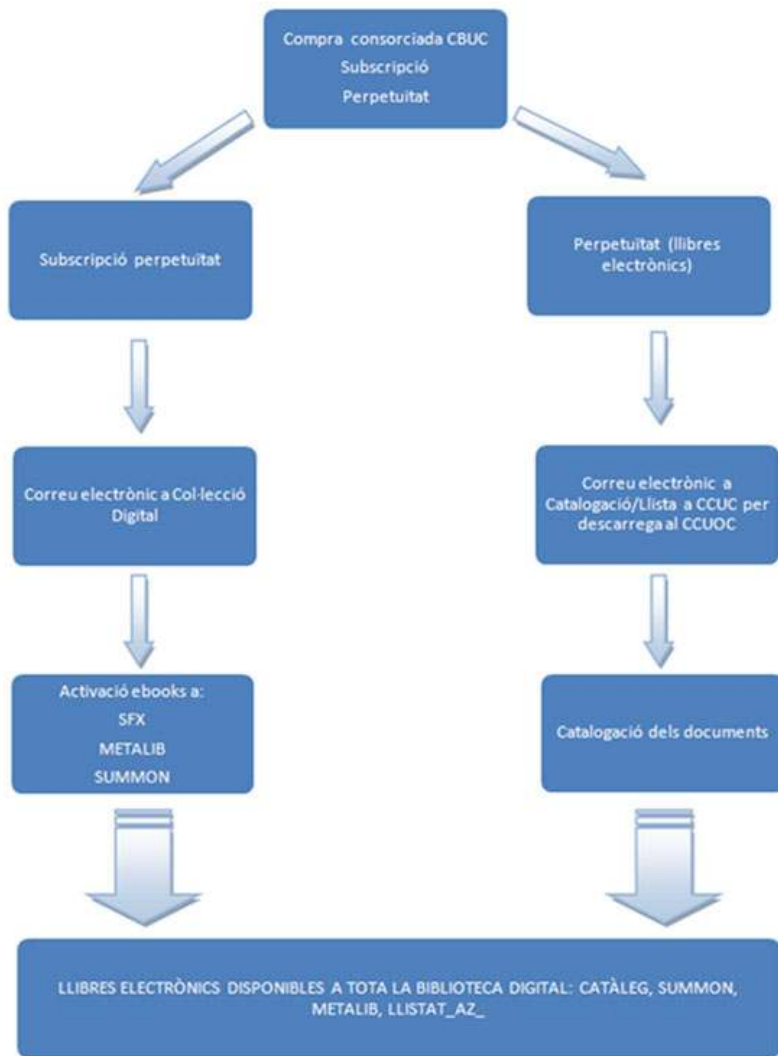
- c) Realitzar una cerca de llibres electrònics a través del llistat A-Z de SFX (per títol de llibre, per ISBN, editor o autor); només es mostren documents als quals els usuaris de la UOC poden accedir a text complet.

Figura 11. Cercador de llibres electrònics

- d) Localitzar llibres electrònics, a text complet o no, a través del cercador **Summon** (<http://biblioteca.uoc.edu/cat/summon/summon.html>) (per cerca lliure, per paraula clau, títol, autor, ISBN o altres camps); es recuperen resultats, que només cal filtrar per la tipologia "llibre electrònic", i s'exclouen totes les localitzacions per obtenir els títols en format exclusivament digital.

Figura 12. Cerca de llibres electrònics a **Summon** (<http://biblioteca.uoc.edu/cat/summon/summon.html>)

3.4 Anàlisi d'usos

La qüestió de l'anàlisi d'usos dels llibres electrònics a la BV de la UOC no està exempta de les complicacions, els debats i les reticències que aquest tema planteja des de fa anys a la majoria de biblioteques universitàries. Els mecanismes de recollida de dades varien segons les funcionalitats que cada proveïdor posa a l'abast dels clients i de les possibilitats tècniques de cada sistema. Cada una de les eines amb les quals es gestionen els llibres electrònics ofereix unes explotacions de dades determinades; la combinació d'aquestes dades permet l'avaluació de l'ús dels llibres electrònics.

- El generador d'informes estadístics en web —l'eina de gestió de les col·leccions de Millennium— permet obtenir diferents tipus d'informes estadístics a través d'un navegador web. Les dades que s'obtenen amb aquesta eina són dades transaccionals, és a dir, referides sempre a accions realitzades amb Millennium: préstecs, devolucions, renovacions, reserves, consultes al catàleg, etc. Aquest tipus de dades no són fàcils de tractar, ja que requereixen una feina d'anàlisi i de neteja de les dades molt minuciosa.
- El servidor d'enllaços SFX permet l'extracció de dades d'ús específiques de llibres electrònics. Aquesta eina permet saber els documents més consultats i també els títols que s'han intentat descarregar i que no estaven disponibles al nostre fons; d'aquesta manera el sistema dona pistes sobre els interessos dels usuaris.
- Les estadístiques que cada proveïdor de continguts posa a la disposició dels gestors de la biblioteca es poden obtenir directament a través de cada plataforma. Darrerament, es fa un gran esforç per aconseguir que les dades provinents de cada plataforma de llibres electrònics estiguin en el format estàndard **Counter** (<http://www.projectcounter.org/>) . L'estàndard **Counter** (<http://www.projectcounter.org/>)

assegura la homogeneïtat de les dades procedents de fonts diferents.

La diversitat d'eines i criteris que s'utilitzen per confeccionar estadístiques no permeten obtenir una foto única, amb dades plenament homogènies que ens permetin saber de forma senzilla i consistent quin ha estat l'ús dels títols comprats o subscrits.

Tot i així, sí que podem afirmar que es constata que en els darrers anys hi ha hagut un augment continuat de l'ús dels llibres electrònics, tant pel que fa a sessions en plataformes o bases de dades de llibres electrònics, com pel que fa a nombre de cerques i de descàrregues a text complet.

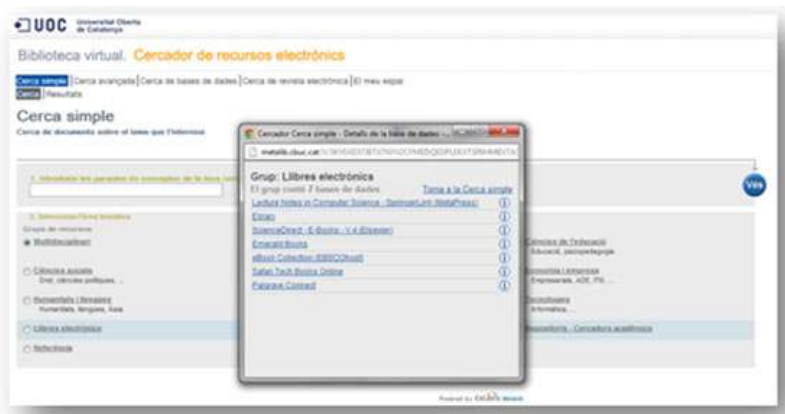
Gràfic 1. Evolució del nombre de sessions a plataformes de llibres electrònics a la BV de la UOC (2010-2012)

Gràfic 2. Evolució del nombre de cerques de llibres electrònics a la BV de la UOC (2010-2012)

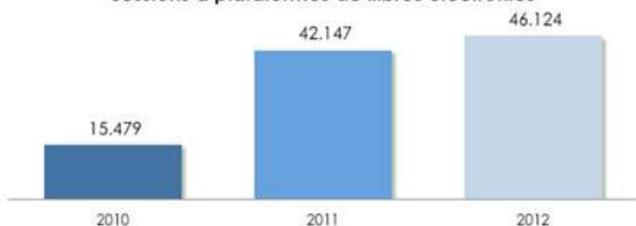
Gràfic 3. Evolució de les descàrregues de llibres electrònics a la BV de la UOC (2010-2012)

La BV no té una política de difusió exclusiva dels llibres electrònics sinó que els posa a disposició dels usuaris en els espais on es necessiten (aules virtuals), per tal que els usuaris s'hi familiaritzin (Zuñiga Ruiz; López-Pérez, 2012). Pel que fa al professorat, tampoc no es fan accions adreçades exclusivament als llibres electrònics, sinó que, a través de la compra de títols en format electrònic, es posen a les aules

de les quals són responsables, com a bibliografia recomanada o bé a través de les desiderates que sol·liciten, gràcies a la recerca que els permet conèixer els diferents títols disponibles al mercat.

Sessions a plataformes de llibres electrònics

adquisicions encara és més important.

4 Conclusions

El mercat de llibres electrònics està en ple procés d'expansió (Cordón García; Alonso Arévalo; Martín Roderó, 2010); en el cas de BV de la UOC, l'adquisició d'ítems en aquest nou format de monografies s'està consolidant. Una de les novetats d'aquest panorama és que, així com el sistema de subscripció de revistes seguia un model semblant, l'oferta de models per a l'adquisició del llibre electrònic i per al seu accés és molt variada. Es pot dir que el cicle d'adquisició de llibres electrònics és més complex que l'equivalent en format paper i que la venda i compra no segueix un criteri únic, sinó que canvia amb el temps i demana una visió global, tant des del punt de vista de l'adquisició com del procés tècnic i de l'accés, pels moviments constants dels proveïdors.

Com a resultat de tota aquesta diversitat de proveïdors i continguts, a la BV de la UOC s'ha fet necessari treballar amb diferents proveïdors, atès que alguns continguts només són accessibles des d'alguns agregadors o editorials. En el cas de la UOC, hi ha una tendència a l'adquisició títol a títol i a la prioritat per la compra en format electrònic sobre el paper, sempre que el mercat ofereixi un oferta adequada a les necessitats de la UOC.

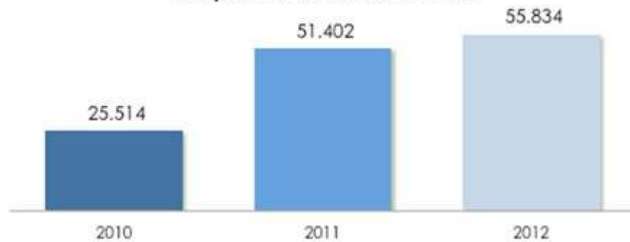
La conclusió principal que el nou panorama dels llibres electrònics comporta per la BV de la UOC és el plantejament de nous reptes que caldrà abordar properament.

El nou context del la introducció del llibre electrònic a la BV de la UOC ha suposat un esforç afegit al servei d'adquisicions, a causa de la casuística complexa de proveïdors/agregadors, que allunya la compra de llibres electrònics del flux habitual de treball, juntament amb la dificultat que comporta arribar a saber si un títol està disponible o no en format digital, i si ho està per ser adquirit per una biblioteca. A més, els agents principals dels diferents processos tècnics de la biblioteca (catalogació i gestió de la col·lecció digital) han hagut de millorar la coordinació i elaborar nous fluxos de treball.

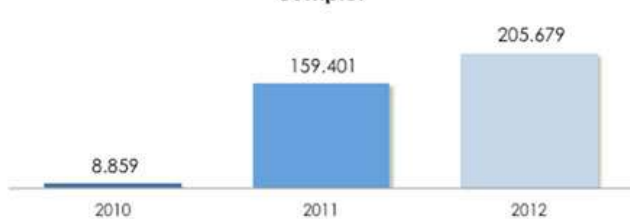
- Es detecta la necessitat de seguir apostant per la formació d'usuaris, Cal fer entendre que el fet que un títol estigui disponible en format electrònic no vol dir que la biblioteca el pugui adquirir i posar-lo a disposició de l'usuari, ja que els models de comercialització per a perfils públics i per a biblioteques són diferents.
- Caldrà afrontar les dificultats d'oferir un punt d'accés únic als llibres electrònics i trobar-hi solucions adequades. La casuística variada de les funcionalitats de les plataformes i llibres electrònics fa que alguns títols siguin metacercables i d'altres no.
- Els bibliotecaris haurem de seguir atents al complicat i emergent mercat editorial del llibre electrònic a l'estat espanyol. Tot i que en l'actualitat la majoria d'editorials en llengua castellana i catalana encara són a les beceroles de l'entrada al món digital, aquest endarreriment no pot durar gaire temps si no es vol perdre el tren del llibre electrònic.

- L'alta càrrega d'impostos —un 21 % d'IVA en els llibres electrònics— mostra la manca de consciència de la importància dels nous formats i la poca voluntat per apostar-hi, situacions que les biblioteques patim a través d'aquestes altes càrregues impositives que no s'apliquen en el format paper. Aquest fet, afegit al context actual de restriccions pressupostàries, dibuixa un nou escenari de recursos limitats en què la importància de la selecció de les

Cerques de llibres electrònics

Descàrregues de llibres electrònics a text complet

Malgrat tots els reptes de futur, la complexitat del nou context del llibre electrònic i les incerteses, la BV de la UOC segueix apostant pels nous formats de lectura. Aquest procés es fa treballant estretament amb el professorat, a través dels continguts disponibles a les biblioteques a l'aula, potenciant la flexibilitat dels gestors i la construcció de nous fluxos de treball que permetin optimitzar i facilitar la transició de la lectura de llibres tradicionals a la consulta de monografies en format electrònic.

Bibliografia

Cervera-Biedma, Elisabet; López-Pérez, Cristina; Pagès i Camps, Gerard; Puigdueta Miralles, Maria; Zuñiga Ruiz, Anna (2010). *El desplegament d'un servei de préstec i consulta de llibres electrònics: l'experiència de la Biblioteca Virtual de la Universitat Oberta de Catalunya (BUOC)*. <<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/1781> (<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/1781>) >. [Consulta: 2/03/2013].

Cervera-Farré, Albert; Vaquer-Suñer, Cristina (2010). *La gestió dels recursos documentals a les aules de la Universitat Oberta de Catalunya*. Poster: Jornades Catalanes d'Informació i Documentació [12es: Barcelona: 2010]. <<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/2009> (<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/2009>) >. [Consulta: 2/03/2013].

Cordón García, José Antonio; Alonso Arévalo, Julio; Martín Roderó, Helena (2010). "Los libros electrónicos: la tercera ola de la revolución digital". *Anales de documentación*. Vol. 13, no. 13, 2010, p. 53-80. <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3312936&orden=270540&info=link> (<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3312936&orden=270540&info=link>) >. [Consulta: 21/03/2013].

Cordón García, José Antonio; Carbajo Cascón, Fernando (2012). "Libros electrónicos y contenidos digitales". A: *La sociedad del conocimiento: mercado, servicios y derechos*. Madrid: Pirámide. ISBN 9788436827699.

IFLA (2013). IFLA Principles for Library eLending. Barcelona. <<http://www.ifla.org/node/7418> (<http://www.ifla.org/node/7418>) >. [Consulta: 21/03/2013].

Price, Kate; Havergal Virginia (eds.) (2011). *E-books in libraries: A practical guide*. London: Facet Publishing.

Ruiz Chacón, Gisela (2005). "Gestión de colecciones en entornos consorciados: modelos de catálogos colectivos y organización de recursos electrónicos". *El Profesional de la Información*. 2005. Vol. 14, no. 3, p. 174-189. <<http://www.elprofesionaldeinformacion.com/contenidos/2005/mayo/3.pdf> (<http://www.elprofesionaldeinformacion.com/contenidos/2005/mayo/3.pdf>) >. [Consulta: 21/03/2013].

Universitat Oberta de Catalunya (2011a). *Política de desenvolupament de la Col·lecció Virtual de la Biblioteca de la UOC*. Barcelona.

Universitat Oberta de Catalunya (2011b). *Procediment d'adquisicions de la Biblioteca virtual de la UOC*. Barcelona.

Zuñiga Ruiz, Anna; López-Pérez, Cristina (2011). *Reasons for deploying an e-reader loan service at the UOC Library*. Barcelona. <<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/7322> (<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/7322>) >. [Consulta: 21/03/2013].

Data de recepció: 13/02/2013. Data d'acceptació: 11/4/2013.

Notes

¹ DRM és la sigla de *Data Rights Management*, també conegut com a *gestió de drets digitals*. Fa referència a diverses tecnologies emprades per assegurar els drets d'autor en entorns digitals [http://es.wikipedia.org/wiki/Gesti%C3%B3n_digital_de_derechos (http://es.wikipedia.org/wiki/Gesti%C3%B3n_digital_de_derechos)].

² PDA és la sigla de *Patron Driven Acquisition*; és un sistema que permet la selecció de compra de títols de llibres electrònics segons l'ús que han tingut durant un període de temps.

Paraules clau

Llibres electrònics; Gestió de col·leccions; Biblioteques universitàries; Biblioteques digitals; Universitat Oberta de Catalunya. Biblioteca

Citació recomanada

Pérez Cervera, Mireia; Gámez Domínguez, Ander; Capdevila Bustinza, Josefa; Zuñiga Ruiz, Anna (2013). «La gestió dels llibres electrònics a la Biblioteca Virtual de la UOC». *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, juny, núm. 30. <<http://bid.ub.edu/30/capdevila.htm>> [Consulta: 09-07-2013].

